

CAPITOLUL IV

RESTITUIRI PRIN AMINTIRI

Alexandru Moșanu

(Prof. univ. dr. în istorie)

Biblioteca „Onisifor Ghibu“ – semn de încurajare

Deschiderea Bibliotecii „Onisifor Ghibu“ într-un moment dificil prin care treceau forțele politice ce dobândiseră la 27 august 1991 Independența, era un semn încurajator. În acele împrejurări deloc ușoare, orice gest, orice manifestare de solidaritate a fraților din dreapta Prutului cu românii din Basarabia, conta, ne întărea speranța în viitor, într-o lume în care să domine adevărul, dreptatea, libertatea și democrația. Noua Bibliotecă se alătura altor instituții similare de profil, care aveau datoria de a potoli setea de adevăr a populației băștinașe majoritară din stânga Prutului. Ca purtătoare a valorilor naționale românești și europene, cartea românească avea și continuă să aibă menirea de a lichida consecințele dezastruoase ale ocupației ruso-sovietice. Se știe că scopul principal urmărit de cotropitori era de a-i izola pe românii din teritoriile ocupate de restul românimii și de a-i forța, prin represiune, crimă, teroare și dezinformare, să renunțe la adevărata lor identitate, cea românească, și să accepte o identitate falsă. Mulți moldoveni de la Est de Prut au devenit victime ale acestei politici de deznaționalizare. O bună parte din ei nu și-au revenit complet nici după căderea imperiului de răsărit. Desigur, situația actuală nu poate fi comparată cu cea de până la începutul anilor '90 și după. Acest lucru se datorează transformărilor democratice din ultimele două decenii.

Din categoria de factori pozitivi face parte și restabilirea și dezvoltarea relațiilor culturale și spirituale între românii de pe ambele maluri ale Prutului. Cartea românească a fost și rămâne drept scut de apărare a ființei noastre naționale, drept călăuză în drumul, din păcate, întortocheat, spre înfăptuirea unității românești.

Biblioteca „Onisifor Ghibu“ este una dintre multele verigi ce asigură legăturile de suflet dintre românii din Republica Moldova și cei din Patria-mamă.

Marcând împlinirea a 20 de ani de la deschiderea Bibliotecii „Onisifor Ghibu“, avem datoria în primul rând să ne întoarcem cu gândul la regretatul Octavian Ghibu, fondatorul acestei instituții. Octavian Ghibu mi-a vorbit despre proiectul său încă în aprilie 1990, când l-am cunoscut în timpul călătoriei mele la București. Trebuie să subliniem și meritul deosebit al membrilor familiei Ghibu și al prietenilor lor, fără contribuția cărora Biblioteca „Onisifor Ghibu“ nu și-ar putea desfășura normal activitatea. Cu prilejul aniversar îi felicit cu mare plăcere pe lucrătorii Bibliotecii în frunte cu competența și energica doamna Elena Vulpe. Acest grup de gestionari ai tezaurului de carte și de popularizatori ai valorilor culturale românești a creat un nume bun instituției pe care o slujesc. Sunt memorabile manifestările cu caracter științific și cultural, simpoziioanele, conferințele, dezbaterile pe diferite teme de interes național, lansările de carte și de publicații periodice, întâlnirile cu oameni de știință, istorici, scriitori, critici literari de la Chișinău, București, Iași, Cluj etc.

Doresc angajaților Bibliotecii să studieze în continuare cât mai atent viața și activitatea lui Onisifor Ghibu, neînfricat luptător pentru unitatea românească, pentru o Românie democratică, ilustru pedagog, eminent memorialist, pentru ca în măsura competențelor și posibilităților să urmeze exemplul celui care înfrumusețează frontispiciul instituției în care muncesc.

Ion Ungureanu

(Ministrul Culturii și Cultelor din primul Parlament al Republicii Moldova)

Mica Românie

Atunci când vezi un lucru bine făcut, ți se pare că altfel nici nu putea fi. De câte ori trec pe lângă Biblioteca *Onisifor Ghibu* din centrul Chișinăului sau intru în ea, am această senzație. Dar dacă nu se depuneau eforturi energice de către cei implicați, se putea întâmpla și altfel.

Cu ocazia frumoasei aniversări gândul mă duce la începuturi. Ideea fondării unei biblioteci de carte în limba română într-un Chișinău încă sovietic, în care Biblioteca republicană *Krupskaia* avea doar 3% de carte în „limba moldovenească“, mi-a părut mai mult decât binevenită. L-am felicitat și i-am mulțumit domnului Octavian Ghibu – fiul legendarului român Onisifor Ghibu, care venise în Basarabia încă în timpul ocupației țariste și a contribuit, ca nimeni altul, la readucerea ei la sânul Patriei-mame. Și iată că acum fiul continua opera părintelui său. Dragostea de Neam nu sunt cuvinte mari, există

oameni, pe care Dumnezeu i-a înzestrat cu asemenea calități sufletești. M-am convins de aceasta, ascultându-l pe domnul Octavian Ghibu, când ne-am întâlnit la Ministerul Culturii și Cultelor, unde a venit împreună cu domnul Florin Rotaru, reprezentantul Primăriei București. Erau însoțiți de neobosita și distinsa animatoare culturală Lidia Kulikovski – „Doamna Cărții“, cum i se mai spune cu drag la noi. După acea întâlnire, domnul Ghibu a fost primit în audiență și la cel mai înalt nivel. Se părea că lucrurile merg cât se poate de bine. În curând din București au început să sosească garniturile cu cărți, dar după o lungă perioadă de timp domnul Ghibu a trecut din nou pe la Ministerul Culturii și Cultelor. Spre deosebire de prima vizită, era trist și părea obosit peste măsură. L-am întrebat, care-i pricina?

– Ei, domnule ministru, cum se zice: dintr-o parte e bine, din altă parte – nu prea... Nu, nu e vorba de probleme la vamă sau altceva de felul ăsta. Cărțile vin fără opreliști din țară, dar, din păcate, stau îngrămădite la un depozit fără a ajunge la cititor. Pricina? Primăria nu dispune de un spațiu adecvat pentru această bibliotecă. După părerea mea, ea nu poate fi amplasată într-un loc oarecare sau undeva la periferia orașului. Poate par prea exigent, dar e vorba de un simbol al românismului, de o donație prețioasă de carte, de un cadou din partea Bibliotecii Municipale București.

Cu ce-l puteam ajuta? Era vorba de înființarea unei biblioteci publice, ea nu intra în rețeaua de biblioteci a Ministerului Culturii, și uite că această formalitate ne împiedica să rezolvăm o problemă stringentă, pentru că timpul ne presa și, după cum se știe, trenul Istoriei n-are obiceiul să aștepte pe cei întârziți.

Decizia am luat-o pe loc, deși încă nu știam căile de rezolvare:

– Domnule Ghibu! Îmi place poziția dvs. fermă. Nu fiți amărât, vedem ce se poate de făcut. Îmi pare rău, că abia acum aflu despre situația care s-a creat, trebuia să fiu informat mai înainte.

– N-am vrut să vă deranjăm...

– Despre ce deranj poate fi vorba în asemenea situații... Iată cum procedăm: vă punem la dispoziție toate spațiile libere (sau cele care pot fi eliberate) din subordinea Ministerului. Dacă dispuneți de timp, puteți să le vedeți chiar acum, vă dăm un însoțitor și plecați împreună cu dna Kulikovski să alegeți localul, care v-ar aranja. Celelalte formalități, detaliile le discutăm pe urmă.

Au plecat și peste câteva ore s-au întors înapoi la Minister. După expresia feții am înțeles că domnul Ghibu părea să aibă o altă dispoziție. Și totuși ceva îl măcina:

– Domnule ministru, vă mulțumesc, am găsit un spațiu excelent, dar nu mă încumet să vi-l cer. Cred că e imposibil... Le-am spus-o și însoțitorilor mei.

– De ce credeți, că e imposibil?

A intervenit doamna Lidia Kulikovski:

– E vorba de câteva săli din Centrul Republican de Cultură (azi – Palatul Republicii – I. U.)

Am repetat întrebarea:

– Și de ce credeți că e imposibil?

Un specialist de la Minister, care asista la convorbirea noastră, a intervenit cu o precizare:

– Domnul Ghibu are dreptate, nu e posibil așa ceva. Suntem două structuri diferite, n-avem voie să transferăm orașului acest spațiu.

Într-adevăr, era un sediu de importanță republicană și Guvernul ne putea pune bețe în roate. Dar – formal – Centrul era pe atunci în subordinea Ministerului Culturii, care își permitea în activitatea sa multe acțiuni sinestătoare, cum a fost, de exemplu, reamplasarea și restaurarea monumentului lui Ștefan cel Mare, prelungirea Aleii Clasicilor, aducerea Lupoaiței... Puneam Guvernul în fața faptului împlinit și... ori cădeau de acord, ori nu aveau încotro.

– Uite ce e, dragii mei. Îi convocăm chiar acum pe specialiștii din Minister împreună cu cei din cadrul Primăriei și le punem o singură condiție: nu pleacă acasă până nu găesc o soluție, care să ne permită amplasarea Bibliotecii în Centrul Republican de Cultură!

Zis și făcut. În jumătate de oră întâlnirea specialiștilor a și avut loc, și... – o, minune! – peste vreo două ore de discuții au intrat cu toții la mine în cabinet. După expresia fețelor, mi-am dat seama, că până la urmă au găsit limbă comună. Singura soluție era ca Primăria să închirieze acest spațiu, pe care Ministerul îl punea la dispoziție fără să i-l transfere. O premieră în practica relațiilor dintre instituții...

L-am sunat imediat pe Primarul General Nicolae Costin, cu el întotdeauna am colaborat de minune și l-am pus la curent cu soluția găsită. A aprobat-o bucuros și în scurt timp, într-o atmosferă solemnă, în prestigioasa clădire a Centrului Cultural a fost deschisă Biblioteca „Onisifor Ghibu”.

Ceea ce a urmat, a întrecut orice așteptări. În scurt timp Biblioteca „Onisifor Ghibu” a devenit un centru important al vieții noastre culturale, cu lansări de carte, expoziții de pictură, cenecluri, Zilele Ghibu. Totodată, iarăși, printr-o decizie a Ministerului Culturii, a fost amplasat în aceeași clădire – ușă în ușă – Teatrul „Eugène Ionesco”, care până atunci era o trupă ambulată. În sfârșit, s-a căpătuit și el, formând împreună cu Biblioteca „Onisifor Ghibu” cel mai frecventat spațiu cultural din Chișinău.

Această revigorare a culturii noastre n-a durat însă mult. Odată cu venirea agrarienilor la putere, situația politică s-a schimbat brusc. Eu unul am fost nevoit să plec din fruntea Ministerului, între timp ne-a părăsit Primarul Nicolae Costin, măcinat în floarea vârstei de o boală suspectă, apărută ca din senin. Nori negri s-au îngrămădit la orizont. Parlamentul nou ales a anulat imnul *Deșteaptă-te, române*, în Constituția votată de deputații agrarieni a fost introdus glotonimul „limba moldovenească” – în pofida Declarației de independență și a avizului Academiei de Științe. E de la sine înțeles că în asemenea atmosferă Biblioteca românească „Onisifor Ghibu” le stătea ca un os în gât noilor guvernanți, ea fiind amplasată „obraznic” chiar în Palatul Republicii, care a fost trecut direct în subordinea Guvernului după plecarea mea. Vroiau, în genere, s-o lichideze sau cel puțin s-o alunge de acolo. Dar bibliotecarii nu se lăsau alungați, deși li se tăia curentul, erau nevoiți să lucreze la lumina lumânărilor, iarna nu li se dădea căldură, totuși cititorii și bravele noastre bibliotecare, în frunte cu Elena Vulpe, susținute de directorul general Lidia Kulikovski, n-au cedat! În apărarea acestei multpătimate biblioteci s-au ridicat mulți oameni de treabă, ilustre personalități. N-o să credeți, dar chiar până și un ziar din America Latină a scris atunci despre intenția criminală a autorităților de la Chișinău de a se răfui cu o Bibliotecă de carte românească!

Octavian Ghibu – din București – s-a implicat cu trup și suflet în apărarea Bibliotecii. Până la urmă autoritățile au fost nevoite să cedeze și Biblioteca e acolo unde o vedem și astăzi.

Scriam la aniversarea a zecea că acest local a devenit un centru al spiritualității românești, la care venim să ne încălzim sufletele, să găsim un reazem atunci, când ne clătinăm. Le rămânem veșnic îndatorați bibliotecarilor și îi îndemn pe toți, în primul rând autoritățile, să facem ceva concret pentru a le ușura existența, pentru a le crea condiții normale de lucru. Și să știm să le prețuim, să nu le trecem cu vederea, cum, din păcate, procedăm deseori.

Au mai trecut de atunci încă zece ani, dar lucrurile pare-se bat pasul pe loc – pe ambele maluri ale Prutului. Iată de ce zic să ne amintim de acea frumoasă încăpățânare a lui Octavian Ghibu, care ne-a mobilizat atunci pe toți, ne-a pus la treabă și ne-a dat o lecție de demnitate și de iubire de Neam, o lecție de adevărat românism. Aceste biblioteci de carte românească din Basarabia, aceste „mici Români”, cum ne place să le numim, au contribuit și contribuie la reîntregirea noastră, pentru că la urma urmei avem atâta Românie, câtă purtăm în suflet. Cititorii Bibliotecii „Onisifor Ghibu” și ale altor asemenea biblioteci, poartă în suflet Țara întreagă, o au întregită, pentru că așa au gândit-o întemeietorii ei. Să le fim recunoscători pentru

aceasta, deoarece, vorba lui Octavian Ghibu, „acolo, unde există voință, există și putință“.

Alexe Rău

(Poet, dr. în filosofie, Directorul Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova)

O Bibliotecă simbolizând Țara

De la Basarabia rusească la Basarabia românească – așa își întitulase Onisifor Ghibu una dintre primele sale cărți scoase la Chișinău, titlu care reflectă plinar profesiunea de credință a marelui ardelean și a celor ce i s-au asociat în opera de renaștere națională a românilor de dincoace de Prut, căreia i s-a dat cu toată energia sa de luptător. De fapt, în cazul Transilvaniei și al Basarabiei s-a produs, după cum cineva a remarcat, „efectul fluturelui“: cum se ating și se suprapun, deasupra corpului, aripile fluturelui, tot așa se ating și se suprapun durerile și năzuințele basarabenilor și ale ardelenilor, și unii și alții aflați multă vreme sub dominație străină, și unii și alții tinzând spre libertate și spre renaștere națională. În virtutea acestor afinități speciale, s-a întâmplat că basarabenii și transilvănenii au fost și sunt deosebit de receptivi și foarte săritori la nevoie unii pentru alții. După Unirea din 1918, consângenii noștri ardeleni au fost printre primii care au trecut Prutul și s-au așezat la noi cu misiunea de a ne ajuta la revitalizarea identității culturale naționale, întemeind aici Societatea ASTRA, rolul căreia în lucrarea de redevenire a noastră ca români a fost, în multe privințe, hotărâtor.

Ardelean prin locul nașterii și al începuturilor formației sale, filosoful, istoricul, pedagogul, scriitorul și marele om de cultură Onisifor Ghibu apare în viața Basarabiei, potrivit expresiei plastice a unuia dintre acei care l-au cunoscut îndeaproape, „ca un mentor în sensul cel mai propriu al metaforei, adică sub chipul luminos al unui tribun ivit pe neașteptate în momentul-cheie al descătușării pământului dintre Prut și Nistru de sub stăpânirea Imperiului Rus“. Aici s-a alăturat grupului de moldoveni patrioți (a se vedea, în această privință, eseul lui Andrei Pleșu despre conștiința patriotică în cultura românească modernă, revelator pentru înțelegerea mai profundă și a personalității lui Ghibu), în frunte cu Pantelimon Halippa, îmbrățișând cauza Unirii Basarabiei cu țara ca pe propriul său ideal. Cu o energie extraordinară, Ghibu a luptat pentru aducerea la Chișinău a unei tipografii cu alfabet românesc și pentru introducerea scrisului latin în învățământ și în viața publică, a tipărit

primul abecedar românesc, iar la 24 ianuarie 1918, în primul număr al revistei „România nouă” s-a aflat în fruntea listei de semnături prestigioase ale unui grup care redactase *Declarația de Unire*. Mersul istoriei însă, care nu ne-a prea răsfățat, îl făcu nevoit pe neobositul luminător să părăsească Basarabia, nu însă și idealurile sale, căci tocmai în perioada aceasta își alege drept moto al activității sale vorbele lui Carlyle: „Sunt grele vremurile? Ei bine, de aceea suntem aici, ca să le facem mai bune”.

Și, într-adevăr, Onisifor Ghibu a fost un om care nu s-a cruțat deloc și nu s-a lăsat înfrânt de greutate. Iată-l în acțiunea lui dintre cele două războaie, scrie I. Bulei, împotriva politicii șovine a organizațiilor maghiare din Transilvania: în opt ani, după propria-i mărturisire publicată, a făcut 321 de drumuri la București și în mai toate centrele transilvănene, apoi la Praga, Viena, Geneva sau Roma. A bătut astfel 250 000 de km timp de aproape 1 200 de zile. Fiul său Octavian și-l amintește din vremea copilăriei sale la Cluj mereu plecând la gară sau venind de la gară.

După cel de-al Doilea Război Mondial, Onisifor Ghibu a fost cel dintâi profesor pe care regimul instaurat în martie 1945 l-a „epurat” din Universitatea la a cărei constituire avusese un rol de prim ordin. Retras la Sibiu, realizează o serie de lucrări științifice și publicistico-artistice, care îi întregesc profilul de savant și patriot. De altfel, în perioada aceasta își va îndrepta mereu gândul și către Basarabia, iar în octombrie 1959 redactează o scrisoare-memoriu adresată conducătorilor de atunci ai Uniunii Sovietice – Hrușciov și Bulganin – scrisoare care vizează dreptul basarabenilor la autodeterminare și care a fost primul rechizitoriu adevărat al teoriei marxist-leniniste și al practicii sistemului socialist. Nu știu dacă Onisifor Ghibu avusese în proiectele sale înființarea la Chișinău a unei biblioteci publice românești. Penuria de carte națională în Basarabia acelor ani nu era mai puțin dezolantă decât astăzi și se vede, din tot ce a întreprins profesorul clujean la noi, că îl preocupa și această problemă, de vreme ce inițiază o activitate editorială prodigioasă și aduce la Chișinău colete importante de publicații. De aceea, în lipsa unei mărturii scrise, înclin să cred că familia Ghibu (în primul rând fiii săi Octavian și Mihai), care este continuatoarea fidelă a crezului și a programului de acțiuni ale mult regretatului om de cultură și știință, a dat curs, atunci când a inițiat acest act cultural, unui deziderat mai vechi care, dintr-un motiv sau altul, nu a fost afișat. Primul a enunțat această idee Octavian Ghibu care, sosit la Chișinău după revoluția română din decembrie 1989, s-a adresat oficialităților din republica noastră cu propunerea de a dona Moldovei biblioteca tatălui său. Din chiar momentul lansării, oferta generoasă a fiului lui Ghibu își avu

iconoclaştii și iconodulii săi, precum este împărțită, în ideea de țară, societatea basarabeană, această polarizare fiind deosebit de pronunțată și susceptibilă de declanșarea unor confruntări politice, mai ales atunci când abordarea problemei referitoare la biblioteca românească se suprapune, în timp, cu destituirea prim-ministrului Mircea Druc. Pe de o parte, susținerea aproape frenetică din partea unor oameni de cultură și din cea a cititorilor, dornici de publicații naționale, pe de alta, suspiciunile deghizate sau franse ale unor demnitari, care, din unghiul lor de vedere, găseau această întreprindere ca fiind inoportună și precoce, vehiculând argumente menite să atragă, cu bună intenție, faptul de cultură în albia politicului: că, chipurile, este incorect ca un stat să înființeze o bibliotecă în perimetrul altei țări, că o bibliotecă pur românească i-ar speria pe reprezentanții așa-ziselor minorități naționale etc. Esențial este însă faptul că ideea bibliotecii își câștigă, printre partizanii săi, o seamă de personalități cu pondere, de dincoace și de dincolo de Prut, care nu au cedat în fața greutăților și au dus începutul la bun sfârșit. Lidia Kulikovski, directorul Bibliotecii „B.P. Hasdeu” din Chișinău, cea care a făcut coadă pe la ușile multor demnitari și a bătut multă cale întru promovarea și apărarea acestei idei, aidoma lui Onisifor Ghibu în perioada interbelică, ar merita să stea în capul listei. Nu însă înaintea lui Florin Rotaru, consilier cultural al Municipiului București, cel care, atunci când ideea fu acceptată în principiu și trecută într-un protocol oficial, dădu chișinăuienilor, la Chișinău, pe banii săi, o recepție pentru faptul că aceștia consimțiseră să li se facă o bibliotecă veritabilă în urbea lor, și a lui Gheorghe Buluță, directorul Bibliotecii Municipale „M. Sadoveanu” din București, care, împreună cu subalternii săi, suflețiști cu toții, făcură munca de rutină, dând viață, în termeni record, minunii care se cheamă Biblioteca Publică „Onisifor Ghibu”.

De la concepere la finalizare însă, Biblioteca a cunoscut o odisee cu întâmplări pe măsura mediului basarabean și cu o alternanță dispozițională și emoțională care acoperă, se pare, întregul arsenal de genuri teatrale. După ce ideea referitoare la înființarea bibliotecii românești fu legiferată în câte un punct din protocoalele de colaborare încheiate între cele două Ministeri de Cultură, două Primării (a Bucureștilor și a Chișinăului), două Biblioteci Municipale (domnul Buluță, mare meșter la protocoale, ne-a demonstrat, în acele zile, toate disponibilitățile penitei dumisale), treaba părea că pornise pe făgașul cel bun. La inițiativa lui Ghibu s-au raliat Primăria capitalei române, Mitropolia Bucureștilor, Biblioteca Municipală „M. Sadoveanu”, bibliofili și oameni de cultură, încât, până la urmă, o bună parte din populația orașului lui Bucur colecta cărți pentru Chișinău. La comanda Bibliotecii Municipale

București se confecționează mobilierul, lucrătorii ei înfăptuind prelucrarea biblioteconomică și întocmind cataloagele.

Iară dincoace de Prut se căuta, ca în toate timpurile bune și rele, un spațiu pentru bibliotecă... Și ori că suntem într-adevăr săraci, ori că asta servea pentru unele persoane drept motiv al tergiversărilor pe care le făceau într-un mod aproape etalat, ori că altceva era la mijloc, dar un spațiu potrivit nu se găsea și pace. Domnul Octavian Ghibu nu mai înceta să tot trimită șefilor republicii scrisori pe toate tonurile ce și le putea permite un om cult ca dumnealui, de la rugămințile umilitoare la alarma reținută. Grigore Vieru, solicitat de O. Ghibu, ceru o audiență prim-ministrului Valeriu Muravschi. Tocmai pe atunci apăru decretul despre desființarea partidului comunist și, cum începuse împărțirea averii acestuia, se făceau promisiuni măgulitoare.

Făgăduințele însă nu costă prea mult la noi, așa că Biblioteca s-a ales, până la urmă, cam cu ce s-a ales și românul, venit cu întârziere, în fața lui Dumnezeu, să i se dea ce este merit să fie al său.

În sfârșit, domnul Iulian Filip, șeful Direcției Cultură Chișinău, alocă un spațiu oferit de el, anterior, unei cooperative, în strada Luceafărul nr. 2. Sosi din București primul transport de carte și o parte din mobilier, așa încât părea posibilă inaugurarea Bibliotecii pe data de 31 august, cum se programase, întâmplarea aceasta de zile mari urmând să devină unul dintre momentele principale ale Sărbătorii „Limba Noastră cea Română“, dar nu a fost să fie așa, pentru că spațiul, nepotrivit pentru o asemenea colecție de publicații, mai trebuia și reparat până la capăt, iar mai târziu, toamna, bibliotecarele din Chișinău și cele din București, după ce îndurară disconfortul și umezeala, dar mai cu seamă somațiile cooperatiștilor, se lăsaseră păgubașe... O scrisoare a lui Octavian Ghibu, sosită în acele zile reci, ne va zgudui și ne va face să roșim ori de câte ori o vom citi, acum și peste ani.

Ministrul Ungureanu, recăpătându-și echilibrul clătinat, în 1991, de un întins și vehement atac ideologic prilejuit de Ordinul nr. 86, legat și el de biblioteci și de cartea națională, luă, la finele anului, când se părea că Biblioteca nu mai are sorti de izbândă, o decizie benefică, aceea de a o amplasa în localul Centrului Republican de Cultură și Artă. Reacția Guvernului a fost cum și era de așteptat: o dispoziție a primului-ministru cerea eliberarea imediată a spațiului, destinat zice-se, unor recepții diplomaticești. A fost nevoie de negocieri, și de putere de convingere, pentru ca să se obțină o conciliere și să se producă la 15 ianuarie 1992, de ziua lui Eminescu, întâmplarea așteptată aproape doi ani, inaugurarea Bibliotecii de Carte Românească „Onisifor Ghibu“. Nu știu cât adevăr și câtă minciună este în ce

vorbește provincia noastră despre Ion Ungureanu, dar am convingerea că dacă în toți anii cât i-a fost și îi va mai fi dat să fie ministru, singura făptuire ar fi această Bibliotecă, atunci ea ar fi de ajuns pentru a-l pomeni, din când în când, cu un cuvânt de bine.

Semnificația acestui eveniment cultural este multiplă. Prin fiii săi, Onisifor Ghibu parcă ar fi reînviat ca să ne întindă iar o mână de ajutor, în timpul celei de a doua renașteri naționale a basarabenilor, ctitorind Biblioteca ce-i poartă numele. Numai că de astă dată, lui Octavian și Mihai, transilvăneni de viță, li s-au asociat reprezentanți ai Munteniei și Moldovei, pentru a duce la bun sfârșit o operă care e, pe drept cuvânt, a tustrelelor principate, iar inaugurarea, care a fost, de fapt, o mică adunare națională cu vorbitori, iarăși, din toate plaiurile românești, conferă Bibliotecii „Onisifor Ghibu“ statutul de simbol al țării întregite.

În chiar momentul său inaugural, Biblioteca număra circa 30 000 de volume, toate în limba română, lucru nemiîntâlnit prin părțile noastre, inclusiv cărți de patrimoniu, fondul oferindu-i pentru prima dată cititorului basarabean imaginea integrală și informația aproape de plenitudine asupra culturii și civilizației românești, dar și asupra valorilor universale.

În sfârșit, Biblioteca „Onisifor Ghibu“ este prima de la noi realizată pe tehnologiile românești și europene moderne, încât drumul nostru către biblioteconomia occidentală devine mult mai ușor, pentru că ea a venit singură la noi acasă. Și dacă așa stau lucrurile, atunci cred că abia acum avem șanse reale să transpunem în fapt dezideratul cuprins în titlul unei cărți a lui Onisifor Ghibu, acela de a traversa cu pași siguri calea de la Basarabia rusească la Basarabia românească.

(„Biblioteca“, nr. 7, 1992)

Gheorghe Buluță

(Conf. univ. dr., ex-director al Bibliotecii Municipale „Mihail Sadoveanu“)

O experiență unicat

Deschiderea pentru public la Chișinău, în 1992, a Bibliotecii „Onisifor Ghibu“, după decenii de izolare față de cartea tipărită în alfabet latin, a însemnat nu atât un act de recuperare culturală, cât un efort de a reconecta o parte a teritoriului național istoric la identitatea românească. Nu s-a reînțemeiat numai un loc al cărții românești, dar s-a încercat și o reluare a

comunicării, cu dublu sens, o regăsire prin cuvântul scris și prin prezența culturală. N-a fost ușor, au fost multe piedici, politice dar și psihologice, inevitabile după atâtea decenii de propagandă, dar nici un început nu este lipsit de greutate.

Tot ce pot spune acum, când multe inconveniente și răutăți s-au estompat, este că a meritat, și riscurile, și efortul și speranțele.

Azi, rezultatele se văd, sunt obținute cu, aș îndrăzni să spun, „eroism cotidian“ și îndreptățesc optimismul fără de care nu se poate construi nimic.

Întemeierea Bibliotecii Publice „Onisifor Ghibu“ rămâne un reper în cariera mea de bibliotecar și a fost o experiență unicat.

Interviu cu doamna **Larisa Cășlaru**

(Vicedirector al Bibliotecii Municipale „P.P. Hasdeu“)

Mai întâi a fost... o bibliotecă pe roți

– *În discuții particulare cu domnul Ion Ungureanu, cu doamnele Genoveva Scobioală, Elena Roșca ș.a., încercând să aflu când a sosit primul transport de cărți de la București, cum au fost întâmpinați oaspeții, unde au fost depozitate cărțile și alte momente de la început, am aflat multe lucruri interesante. Bunăoară, că dumneavoastră personal mergeați în Piața Marii Adunări Naționale și „racolați“ tineri voluntari întru ajutor. Trebuia să le faceți careva promisiuni de remunerare sau era un entuziasm general, inclusiv din partea colegilor din filialele Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu“?*

– Sunt amintiri foarte frumoase, pe care, atunci când am prilejul să le povestesc, le trăiesc cu aceeași intensitate, de parcă lucrurile s-ar fi întâmplat chiar ieri, deși au trecut mai bine de două decenii. Primul TIR cu literatură românească a sosit în luna august 1991. Eram în funcție de vicedirector general al Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu“, când am fost anunțată că „o bibliotecă pe roți“ s-a pornit din București spre Chișinău, urmând să ajungă pe la orele 18.00. Directorul general, doamna Lidia Kulikovski, se afla la Moscova la o reuniune IFLA. Tot atunci se anunțase putchiul și izolarea lui M.Gorbaciov. Atmosfera generală era foarte tensionată, noi, cei de la Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu“ în mod deosebit eram îngrijorați.

Această mare responsabilitate de a primi „biblioteca pe roți“ a fost ca un test profesional pentru mine. Biblioteca Municipală „P.P. Hasdeu“ practic era la început de cale, se reorganizase din vechea structură sovietică, aproape

toți funcționarii ei erau veniți din alte colective, eu venisem din școală, dar toți eram pătrunși de entuziasm și dorință de a organiza biblioteca pe principii noi, de a pune în valoare patrimoniul național, lucru foarte greu, pentru că instituțiile erau pline de literatură ideologică marxist-leninistă, majoritatea colecțiilor fiind în limba rusă. Bucuria era mare că vom putea beneficia de literatură românească, mai ales că obținusem dreptul legitim de a trece la grafia latină, cu denumirea limbii române mai avem și astăzi discordii, dar cred că va fi până la urmă o soluționare pozitivă, cu atât mai mult că în practică se aplică doar această sintagmă, nicidecum „limba moldovenească“. Dar să revin la evenimentul principal de atunci. De cum am aflat vestea, am mers la viceprimarul Ilie Coșanu, un om cu un suflet de aur, care ne primea ori de câte ori aveam nevoie, fără a ține cont de formalități, ne încuraja, fiind mereu alături de noi, Dumnezeu să-l odihnească, căci a trecut în lumea celor dreți. Pentru viitoarea bibliotecă se alocase o casă cu demisol pe strada Veronica Micle, aproape de Teatrul „Luceafărul“, nu departe de Teatrul Național „Mihai Eminescu“ și de Primărie. Era un loc bun, numai că de acolo încă nu plecase Asociația consumatorilor, nu se făcuse reparație, deci Biblioteca „Onisifor Ghibu“ nu putea fi deschisă în viitorul apropiat, așa cum doreau donatorii. Bucureștenii au ajuns spre seară. Prima oară în viața mea vedeam un TIR plin cu cărți, cred că și colegele mele la fel. Mai târziu am avut bucuria să mai primim un TIR de carte de la Baia Mare, la organizarea căruia și-a dat concursul Teodor Ardelean, a fost o donație de cărți noi, foarte bune, donație sponsorizată de oameni de afaceri din acea zonă a României. Cărțile le-am primit la Sediul Central și au fost repartizate la toate filialele. Dar să revenim la tema discuției. Primul lucru pe care trebuia să-l facem era să eliberăm transportul cât mai repede. Am chemat în ajutor câteva bibliotecare, dar în TIR era nu numai literatură, dar și mobilierul necesar, cataloage, fișe – tot necesarul. Am fi putut deservi cititorii chiar acolo. Mi-am amintit de așa-numitul „parlament liber“, care zilnic își desfășura „lucrările“ lângă statuia impunătoare a lui Ștefan cel Mare și Sfânt. Aici veneau oameni de toate vârstele și de toate categoriile, mai mulți din Capitală, dar și din sate, majoritatea din Frontul Popular, care se antrenau în discuții despre cele mai stringente probleme ale zilei, se citeau materiale din presă, se intonau cântece patriotice. Ajunsă acolo, m-am urcat pe o piatră, ca să fiu în centrul atenției și le-am adresat rugămintea de a ne ajuta. Am văzut cum își transmiteau unul de la altul dorința mea și de îndată ce înțelegeau că e vorba de carte românească, li se luminau chipurile. Noi toți eram înfomețați de literatură românească. Un grup mare de bărbați de lângă monument

imediat au format o coloană de vreo 20 de participanți și au pornit pe jos spre TIR, nu era prea departe, primul din ei purtând Tricolorul în frunte. Au lucrat la depozitarea cărților și mobilierului câteva ore bune, fiind dirijați de neobositul Gheorghe Buluță, directorul Bibliotecii Metropolitane „Mihail Sadoveanu” din București. Nu s-a pus problema remunerării, căci nici n-am fi avut de unde le plăti, mai mult, nimeni n-a îndrăznit să solicite un ban, dar nici măcar o carte. Au muncit cu plăcere pentru o cauză nobilă. La sfârșit, toți impresionați, am stat la un pahar de vorbă la o masă improvizată ad-hoc. A fost nemaipomenit, i-am invitat să vină la Bibliotecă, când se va deschide, sunt sigură că au devenit cititori fideli, dragostea de carte românească era scrisă pe fețele lor. A urmat apoi greul cel mai greu. Nici domnului Florin Rotaru, consilier municipal pe-atunci, nici domnului Octavian Ghibu, nu le-a plăcut spațiul rezervat, cu atât mai mult că nu se știa clar când vor începe lucrările de reparație. S-au început demersurile pentru acordarea unui spațiu mai potrivit. Domnul Ion Ungureanu, ministrul Culturii și Cultelor în acea perioadă, a pus capăt tergiversărilor, emițând ordinul de amplasare a Bibliotecii „Onisifor Ghibu” în Centrul Republican de Cultură de pe strada Nicolae Iorga 21. A început etapa de pregătire pentru inaugurare. De la București au venit mai multe bibliotecare, ele ne-au ajutat în toate. A fost constituită și prima echipă de la Biblioteca „Onisifor Ghibu”.

– *Aveți poze de atunci? Am întrebat-o și pe Romela Osoianu, primul director al Bibliotecii „Onisifor Ghibu”, dar mi-a spus că nu are.*

– Din păcate nu ne-am gândit atunci la fotografii, tot efortul îl concentrasem în organizarea și pregătirea Bibliotecii pentru inaugurare. Între timp a fost deschisă Biblioteca „Transilvania”, a fost mai ușor pentru că am avut spațiu, reorganizând una din bibliotecile din sistemul municipal din sectorul Ciocana al Capitalei. Pentru Biblioteca „Onisifor Ghibu” s-a adeverit înțelepciunea proverbului: sfârșitul încununează opera. A fost o inaugurare de zile mari. Trei mari personalități au tăiat simbolic panglică: Ion Ungureanu, ministrul Culturii și Cultelor, Nicolae Costin, primarul general al Chișinăului, Mihai Ghibu, fiul lui Onisifor Ghibu. La colecția de carte din București de vreo 35 de mii s-a mai adăugat o donație de carte românească de vreo cinci mii, care deja exista la Centrul Republican de Cultură.

– *Domnul Ungureanu spunea că la descărcatul cărților participau toți, și domnia sa, chiar dacă era în fotoliu de ministru al Culturii și Cultelor din Republica Moldova.*

– Vreau să spun că devenise o tradiție ca la fiecare aniversare a Bibliotecii oaspeții de la București să vină „cu plinul”, cu donații de carte și echipament

electronic și într-adevăr ajutau toți care se aflau pe loc sau care veneau să întâlnească oaspeții.

– *Personal îmi amintesc că o dată l-am așteptat pe Octavian Ghibu la Bibliotecă până la ora 23.00. Din cauza unei ploii torențiale s-au reținut foarte mult la vamă. Domnul Octavian Ghibu a rămas impresionat că vreo 20 de prieteni ai Bibliotecii, care-l prețuiam foarte mult, am așteptat până târziu și ne spunea că de fiecare dată când vine la Chișinău se încarcă cu multă energie pozitivă, sufletească. Atunci își făcuse griji să nu pătrundă apa în bagajul doldora de cărți, dar spre fericirea lui și a noastră cărțile n-au fost afectate.*

– Întotdeauna ne-am bucurat unii de alții, conlucrarea devenind tot mai strânsă. Și de data aceasta colegii de la București vor veni cu donații de carte și echipament și cu un nou proiect de extindere a colaborării.

– *Două decenii pentru o instituție de carte nu este așa de mult, dacă ne gândim că tot în acest an Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” împlinește 135, Biblioteca Națională – 180. Are Biblioteca „Onisifor Ghibu” șanse să ajungă la jubileul de 100 de ani?*

– Sunt convinsă că are, nu vom fi noi martorii oculari, vom transmite ștafeta generațiilor în creștere. Cartea, în ciuda noilor tehnologii, nu va lipsi din biblioteci, se vor modifica și îmbogăți concepțiile, serviciile, dar elementul de bază va trona ca și astăzi, căci la început a fost Cuvântul, apoi Cartea și Biblioteca.

Interviu cu doamna **Cornelia Olteanu**

(Pensionară)

Un început promițător

Una din membrele echipei din București, care a ajutat la pregătirea inaugurării Bibliotecii „Onisifor Ghibu” este doamna Cornelia Olteanu, actualmente pensionară. Vreau să ne amintim împreună: cum a fost începutul?

– Promițător. Mai mare pe echipă era fosta noastră șef serviciu de la Biblioteca Metropolitană Mihail Sadoveanu, doamna Iulia Ionescu, care este și dânsa pensionată de mult.

– *Câte persoane a întrunit echipa de lucru?*

– Șapte persoane, dacă vreți vi le și enumăr.

– *Sigur că da.*

– Deci: Iulia Ionescu, Paula Laszlo, Silvia Nestorescu, Georgeta Sfârlea, Claudia Sorescu și Mirela Ioniță.

– *Ați avut din start repartizate anumite misiuni fiecare?*

– Acolo, adică la Chișinău, ne-am împărțit sarcinile, care și de ce răspunde. De la București am venit cu trenul.

– *Vă amintiți în ce an?*

– Sigur, în 1991. Fondul de carte, care a fost adus mai înainte cu mașinile mari de domnul Florin Rotaru a fost de 35 de mii de unități bibliografice, carte exclusiv românească, dovedind românitatea Basarabiei.

– *Pe ce post era domnul Florin Rotaru atunci?*

– Domnul Rotaru atunci era consilier municipal, iar director al Bibliotecii „M. Sadoveanu” era domnul Buluță. Nouăzeci la sută din donații, că s-a mers pe urmă cu donații, sunt din România, în principal de la Biblioteca „M. Sadoveanu”. Colecția a fost organizată ca una cu caracter enciclopedic, deci, cu toată gama de literatură. Noi le-am clasificat.

– *Când ați intrat în Biblioteca „Onisifor Ghibu”, ce ați găsit?*

– Acolo erau deja pachetele și lăzile cu cărți, le-am desfăcut, am împărțit cărțile pe domenii, după care ne-am împărțit fiecare ce are de făcut: cine cotează, cine aranjează alfabetic ca să le punem la raft, cine face inventarul, cine face registrul de mișcare a fondului ș.a.m.d. Toată mișcarea era sub directa noastră coordonare.

– *Dumneavoastră personal cu ce v-ați ocupat?*

– M-am ocupat de toate aspectele.

– *Ați fost coordonatorul principal?*

– Da, alături de doamna Iulia Ionescu ne-am ocupat de toate aspectele, ca fetele să știe ce au de făcut. Și fiecare și-a primit secțiunea lui concretă.

– *Ce servicii s-au oferit de către Sala de lectură și Sala de împrumut la domiciliu?*

– Pe ideea aceasta am mers inițial, pe urmă dumneavoastră le-ați dezvoltat. Tipuri de cataloage, pe care noi le-am alcătuit, alfabetic și sistematic, înainte să plecăm, evidențele: primară (RMF) și secundară (RI) și le-am învățat și pe colegile de la Chișinău cum să facă. Echipa de care v-am vorbit, împărțită pe persoane, s-a ocupat de: clasificarea zecimală, cotarea pe carte și așezarea la raft. Acum eu n-aș putea să vă spun exact când le-am împărțit, cine a făcut cutare, cine a făcut cutare.... dar pe moment totul a fost organizat exact pe membrii echipei și pe aceste servicii pe care noi le-am oferit.

– *Și toți membrii echipei de la București cred că erau secundați de cei de la Chișinău?*

– Erau acolo bibliotecarii dumneavoastră, care urmau să lucreze. A venit și ne-a mai ajutat de la Sediul Central al Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu“ doamnele Genoveva Scobioală, Larisa Cășlaru și directoarea Lidia Kulikovski. Dânsle ne-au organizat și găzduirea la un hotel. Veneam dimineața și ne apucam de treabă, uneori stăteam și până seara târziu, pentru că aveam tot interesul ca lucrurile să meargă bine, colegele să învețe și să nu lungim prea mult.

– *Și totuși, cât ați lucrat la Chișinău?*

– Nu-mi mai amintesc exact, cu aproximație, cam vreo două săptămâni.

– *Ce impresii v-au rămas despre atmosfera de muncă, de colegialitate?*

– Plăcute. Colegele erau receptive la ceea ce noi avansam, lucrau cu multă bunăvoință, că altfel nu s-a putut. Eram toate mulțumite de ceea ce s-a realizat.

– *Unde vă era mai ușor să lucrați: la Biblioteca „Mihail Sadoveanu“ sau la Biblioteca „Onisifor Ghibu“. care se nășteea?*

– La București eram familiarizați, eu am stagiul de 43 de ani în bibliotecă, la Chișinău a trebuit să facem un mic efort, în sensul că trebuia să le dovedim colegilor dumneavoastră de ce sunt necesare cutare sau cutare, pe capitole, dar n-a fost un efort extraordinar, a fost ceva făcut de plăcere din partea noastră și acceptat de dânsle tot cu plăcere.

– *Ce ați mai reușit să vedeți la Chișinău în afara bibliotecii?*

– Am mers la Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu“ să vedem cum este organizată, un pic ne-am mai plimbat și noi prin oraș. Nu era nici timpul necesar. Mai către sfârșit, când am văzut că lucrurile s-au aranjat și merg pe făgaș normal, ne-am permis și noi o ușoară plimbare prin oraș.

– *Fondarea unei biblioteci noi e un lucru foarte migălos...*

– Adevărat e un lucru migălos, îți cere foarte multă răbdare și bibliotecarii sunt renumiți pentru această capacitate a lor de a se adapta unor condiții concrete și de a le rezolva pe moment, pentru că unele lucruri nu aveai de unde să le știi. Au mai intervenit și probleme pentru care nu aveam planul făcut. Dacă te organizezi cum trebuie pe moment, găsești rezolvare și pentru ele.

– *N-ați făcut poze atunci la început?*

– Cu părere de rău n-am făcut, poate există la Chișinău.

Consemnare: R.R.